

Kolmevõistluse krossiraja disaini FEI suunised

(Versioon 1.7 – 11 veebruar 2014)

Preambul

See dokument sõnastab FEI põhimõttelised alused ja ootused kolmevõistluse krossiraja disaini osas, selle spordi erinevatel tasemetel.

Antud dokumendiga on FEI Kolmevõistluse Komitee ametlikult sõnastanud oma selged ootused krossidisainile ja selles, mida rajameistritelt järgmiste aastate jooksul oodatakse, samas on tegu nõ „avatud projektiga“, mis peegeldab ka uusi mõtteid, avastusi ning kogemusi.

Antud dokumenti täiendataksegi jooksvalt uute avastuste ja praktikatega, tuginedes kogemusele nii rahvuslikul kui rahvusvahelisel tasemel.

Järgnevad märkused on suunised ja ei pretendeeri krossiraja disainimise terviklikule ning lõplikule õpetusele.

Preambul	1
Eesmärk ja filosoofia	3
Üldised juhised ja tasemed	3
Üks tärn	4
Kaks täрни	4
Kolm täрни	5
Neli täрни	5
Raja sujuvus ja pikkus	5
Sujuvus.....	5
Raja pikkus.....	5
Pingutuse intensiivsus - CIC ja CCI	5
Juhised	6
Purunevad ja muudetava kujuga tõkked	6
Tõkete raskus ja riskitase	7
Raskusastme ja riski hindamise kriteeriumid	7
Pealesõit	7
Pinnas	7
Materjalid	8
Profiil	8
Maalatid.....	8
Mõõtmed	8
Süsteemid ja seotud vahed	8
Juhised kõverate/paindega hüppeliinide kohta	8
Õppetükk selge!	9
Selge küsimus	9

Ohud	9
Lauad	9
Lattaiad	9
Laiustõkked.....	9
Kolmikud.....	9
Kraavid.....	9
Kammitavad tõkked.....	9
Kahe ja kolmekordsed kammitavad tõkked	10
Tõkete mittehüpatavad osad	10
Alternatiivtõkked.....	10
Penerollid.....	10
Läbi hüpatavad tõkked	10
Katusega tõkked	10
Veetõkked.....	10
Nurgad	11
Hobuse vaatenurk.....	11

Eesmärk ja filosoofia

FEI Kolmevõistluse Määrustik

Kolmevõistluse kross moodustab kõige põnevama, kõikehõlmavama ja väljakutset pakkuvama ratsutamisoskuse ning hobukäsitluse proovilepaneku, kus õiged treeningu ning ratsutamise põhimõtted saavad tunnustatud.

See proovilepanek keskendub ratsanike ja hobuste võimele kohaneda erinevate ning muutuvate võistlustingimustega (ilm, maastik, tõkked, pinnas jne) demonstreerides võistluspaari hüppeoskusi, kooskõla, mõlemapoolset kindlust ja üldist ilusat sõitu.

Rajameistri eesmärk on valmistada igale tasemele vastav proovilepanek aga samas luua ka ilusad sõidud. Seega peaksid parimad hobused ja ratsanikud olema võimelised jätma mulje, et rada on lihtne.

See on rajameistri vastutus luua rajad, mis aitavad luua paremaid hobuseid ja ratsanikke.

Rajameister ei peaks ehitama ainult proovilepanekut parimatele vaid pigem pidama silmas õiglase krossiraja loomist antud tasemele, kus kõigil oleks võimalus lõpetada ilma rohkete musta lipu valikuteta.

Madalamatel tasemetel on pöhrõhk hobuse ja ratsaniku õpetamisel, tutvustades mõlemat osapoolt tõkete laia valikuga ja püstitades lihtsaid ülesandeid. Raskusastme edenemisel peaks see ka vastavalt raja keerukuses peegelduma. Kõrgeimatel tasemetel on rõhk ratsaniku ja hobuse oskuste testimisel ning seda juba keerukamal moel. Ka raja intensiivsus võib kõrgematel tasemetel tõusta.

Üldpõhimõttena on lõpetajate arv olulisem kui puhaste sõitude arv. Alati peab arvestama, et nii pinnase kvaliteet kui ilmaolud võivad seda statistikat mõjutada, ja seda et, eriti kõrgematel tasemetel, paljud sportlased pigem valivad loobumise kui nad on rajaga rahulolematud või ei saavuta kvalifitseerivat tulemust. Ja see omakorda kajastub ka tulemustes suure loobumiste osakaaluna, mitte suure karistuspunktisummaga lõpetajatega.

Eesmärk saada võimalikult palju lõpetajaid on soovitatav kõigil tasemetel, samas ei tohi raja raskuste selle all kannatada, seda näiteks liiga palju alternatiivtõkkeid kasutades.

Samuti tundub, et üks krossisõidu põhioskustest on kaduma läinud massiivsete palkide ja ümarama profiiliga tõkete ilmumisel. Sportlased peavad ikkagi olema võimelised tempot aeglustama ning hüppama, rütmist välja tulles, juhuslikke, lihtsaid ja rohkem püstise profiiliga tõkkeid.

See kehtib kõigil võistlustasemetel. Iga selline tõke, kui see ehitatakse, peaks olema sobivalt paigutatud krossi keskel pärast pööret ja/või kergele tõusule, kus sportlasel ei ole ahvatlust kiiresti galopeerida, samuti peaks olema see ehitatud hobusesõbralikust materjalist, mitte 'robustsest saematerjalist'.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata, eriti madalamatel tasemetel, kuhu sellised tõkked paigutatakse ja kuidas ehitatakse.

Samuti on oluline et kõik ametnikud mõistavad tärnitasemete standardeid, nende erinevusi ning mis on antud tasemel kohane. Kõik tasemed peavad olema sarnase raskusastmega üle maailma, ehk 2 tärni on sama raskusastmega nii UK-s, Brasiilias, kui ka Austraalias või Venemaal.

Kui erinevad tasemed peetakse samas toimumispaigas, siis ei tohi nad jagada rohkem kui kahte ühist tõket.

Üldised juhised ja tasemed

Mõned lihtsad suunised kõikide tasemete jaoks

- Rajameistri eesmärk on tagada võistluse tasemega sobiv proovilepanek, ilma hobuseid ja ratsanikke suuremasse riski panemata kui on rangelt vajalik selleks, et antud rada pakuks tasemele vastava testi.
- Tõkked või „küsimused“ ei tohi kunagi olla keerukamad kui antud raja standard lubab, või nende keerukus õigustatud alternatiivide olemasoluga.
- Hobuseid ja ratsanikke tuleb julgustada ning nende enesekindlust toetada, mitte hävitada.
- Tuleb omaks võtta, et antud spordiala eesmärk on standardi saavutamine, mitte standardi viimine kõrgemale, kui see peaks olema. See tähendab ka raja mõistlikku pikkust ja ausat mõõtmist.

- Kõik „küsimused“ peavad olema ausad. Ei ole aktsepteeritav püüda hobuseid alt tõmmata kasutades ebaausaid vahesid või liigselt kavaldades või keerukusega üle pakkudes.
- Hobusele peab jääma aega (2 või 3 fuleed) selgelt mõistmaks, mida tal tuleb hüpata.
- Rajameistrid peavad meeles pidama ja arvesse võtma, et halb ilm võib raja tõsiduses suurt rolli mängida. Kui tingimused halvenevad, tuleb ametnikel olla valmis vähendamaks hüppeid ja pingutust, seda kõigil tasemetel, arvestades, et halbade olude tõttu on võistlejate energiakadu suurem.
- Rajameistrid peavad olema endi suurimad arvustajad!
- Rajameistrid peavad aru saama, et rada peab nii hobuse kui ratsaniku järgmise taseme jaoks ette valmistama, seega olema õige raskusastmega.
- Rajameistrid julgustatakse rohkem kasutama püsttõkkeid, avatud oksereid ja avatud nurkasid kõigil tasemetel, kus see on sobilik ning paigutama need kasutajasõbralikku kohta (näiteks pärast pööret ja/või kergelt ülesmäge). **Selliste tõkete taastuvustamist tuleb teha järk-järgult ja väga ettevaatlikult!**
- Iga hobune [antud klassis] peab olema võimeline hüppama sealseid tõkkeid nende maksimaalsetes mõõtmetes, seda igal tasemel – aga suur ei võrdu tingimata raskega!
- Eesmärk peab olema anda hobustele ja ratsanikele võimalus näidata, mida nad suudavad ja milleks on võimelised, mitte püüda leida seda, milleks nad võimelised ei ole.
- Kõik rajad peavad „voolama“ (sujuma) ja võimaldama head rütmi. Järske pöörded tuleb vältida raja alguses ja eriti raja lõpuosas. „S“ pöörded ei ole soovitatavad, välja arvatud juhul kui seal on elementide vahel vähemalt 4 fuleed.
- Kus vähegi võimalik peaksid pöörded olema enne tõkkeid, mitte pärast, seda eriti süsteemide puhul.
- Kõik rajad peaksid pakkuma positiivset kogemust.

Üks tärn

- Ühe täрни tase peaks tõeliselt olema kogemust andev ja tutvustav enne rahvusvahelist võistlust. Ei ole kohane panna nelja täрни harjutusi ühe täрни rajale lihtsalt 1.10 kõrgetena!
- See on redeli esimene aste, mis tutvustab ratsanikele ja hobustele tõkete ja lihtsate küsimuste mitmekesisust.
- Tõenäoliselt on selles klassis väga erinevas vanuses hobuseid ning erinevate oskustega ratsanikke võistlemas.
- Rõhuasetus on peamiselt hobuse ja ratsaniku õpetamisel.
- Lihtsad süsteemid, pöörded ja täpsuse/liini küsimused, nurgad, kraavid jms vajavad tutvustamist.
- Pingutuse intensiivsus on madal ning tavalised leebed tõkked on vajalikud.
- Rajameister peab endalt küsima kas otseteed on sobilikud või oleks siiski ka alternatiive vaja.
- Kui alternatiiv tundub vajalik, siis on otsetee ilmselt liiga raske. Alternatiivid peaksid olema ühe täрни rajal täielikud erandid, välja arvatud nitsade juures või kohtades, kus on hobust raske uuesti pärast tõrget tõkkele viia.
- Ei ole põhjust tunda piinlikkust, kui enamus hobuseid läbivad raja puhtalt ja aja sees.
- Alati tuleb meeles pidada, et see tase peab hobused ette valmistama kahe täрни võistlusteks.

Kaks täрни

- Paljud peavad seda taset tasemeks, mida on kõige raskem hästi disainida, kuna ühest küljest on tegemist ikkagi veel õppimise tasemega, teisest küljest peab see ette valmistama suureks sammuks kolmele tärnile üle minekuks.
- Tihti parimaks mooduseks, kuidas antud taset hinnata, on mõelda, kas rajal olev küsimus on ühe täрни küsimus või on see kolme täрни küsimus. Kui mõlema vastuseks on „ei“, siis on tõenäoliselt tegemist kahe täрни küsimusega!
- Kui vastus on „jah“, siis vajab tõkke ja küsimuse raskusaste sobivale tasemele vastavalt, kas tõstmist või langetamist.
- Kuna tegemist on ikka veel õpetava tasemega, peaks rajameister taaskord endalt küsima, kas otsetee on sobiva raskusega või vajab see alternatiivi. Ka kahe täрни tasemel peaks alternatiivid

olema erandid, mida kasutatakse ainult nitsade juures või kohas, kus hobust on raske peale tõrget uuesti tõkkele viia.

- Antud tasemel tuleks juba küsida keerulisemaid küsimusi, et jätkata ühes tärnis õpitu edasi ehitamist.
- Vähem lihtsaid ja leebeid tõkkeid, kuid ikkagi meeles pidades, et tegemist on tasemega, mida paljud sportlased kasutavad pika formaadi tutvustamiseks oma hobustele, olles ühe tärni taseme vahele jätnud.
- Hetketrend on sellel tasemel kasutada tõkete gruppe, mis omakorda rõhutab nende raja osade intensiivsust. Samas ei tohiks sellega mitte ühelgi tasemel liialdada, sest tõkete teatav regulaarsus on raja sujuvuse võtmeks.

Kolm tärni

- Kolme tärni tase on esimene, mis peaks hakkama ratsaniku oskusi ja hobuse sportlikkust ning sõidetavust testima. Eesmärk hakkab kõikuma õpetava raja ja testiva raja vahel.
- Seetõttu hakkavad küsimused muutuma üha keerukamaks ning tõkked paiknevad üha rohkem gruppidenä, seda ka nii pealtvaatajate kui televisiooni tõttu. Samas ei tohiks grupeerimisega mitte ühelgi tasemel liialdada, sest tõkete teatav regulaarsus on raja sujuvuse võtmeks.
- See on tase, mis kvalifitseerib Meistrivõistluste tasemeks, seega peaks tegu olema lävepakuga järgmisele tasemele.
- Pingutus intensiivistub võrreldes 2 tärni tasemega, seega on vähem leebeid ja lihtsaid tõkkeid ja rohkem omavahel seotud tõkkeid. Sellegipoolest peab ka see tase võimaldama õppimist ja kogemusest kasu saada.
- Seda taset planeerides peavad rajameistrid olema ettevaatlikud, et nad ei pingutaks üle küsimuste intensiivsusega (vaata pingutuse intensiivsuse osa).

Neli tärni

- See on viimane proovilepanek krossis, ehk siin on kõige keerulisem rada, milles tõkete kumuleerumine hakkab tekitama nii vaimset kui füüsilist väsimust mõlemal, ratsanikul ja hobusel.
- Need on kõige raskemad rajad luua, kuna eksimise võimalus on väga väike, niiet kasutada tuleks vaid väga kogenud rajameistreid ja ametnikke.

Raja sujuvus ja pikkus

Sujuvus

Igal rajal peaks olema algus, keskpaik ja lõpp.

- **Algus:** 3- 5 tõket, mis paneksid hobuse ja ratsaniku edasi liikuma ja annaksid hea rütmi. Mida madalam tase, seda rohkem selliseid tõkkeid vaja on.
- **Keskpaik:** Raja põhirõhk, koht kus peamised küsimused esitatakse. Aga ära alusta kõige raskema küsimusega, pigem peaks keerukus progresseeruma ning keskosa lõpupoole, kus on hobuste väsimine juba tõenäoline, taas langema hakkama. Põhimõttena peaks olema pärast keerukat küsimust olema lihtsam, enesekindlust taastav tõke, eriti madalamatel tasemetel.
- **Lõpp:** 3 või 4 lihtsamat tõket, et luua nõ hea enesetunde faktor. Raja lõpus peaksid tõkked olema, kui võimalik, pööretel, et vältida hullumeelset galoppi finišisse.
- Kus on võimalik, tuleb vältida staatilist maandumist (maandumine, mis sunnib hoogu pidurdama), eriti kui tegu on süsteemiga või pärast tõket on pööre.

Raja pikkus

Rada tuleb mõõta mööda realistlikku trajektoori, pärast seda kui tõkked ja piirdelint on paigas. Ei ole kohane, kui ratsanikud mõõdavad raja 50-100 m pikemaks kui ametnikud.

Pingutuse intensiivsus - CIC ja CCI

- Kui mõelda pingutuste intensiivsusele, peaksid ametnikud arvesse võtma nii maastikuvorme kui ka pinnast ja arutama rajameistriga oma nägemust radade puhul, mis ei sobi siinsete juhustega.

- Rajameister peaks teadma, mitu hüpet on raja igal minutil. Suur hüpete arv (6-9) koos eriliste pinnavormidega ei ole sobiv kõikideks minutiteks.
- Rajameister peaks samuti mõistma igal tõkkel tehtavat füüsilist pingutust. Näiteks otse peale ja edasisõidetavas kohas tõkke hüppamine rütmis välja tulles annab hobusele tegelikult hingetõmbe pausi. Samas tõkke, kus hobune on sunnitud staatiliselt maanduma (maandudes pidurdama) ja seejärel kiirendama on jällegi väga väsitav.
- Samuti tuleb arvestada vaimset pingutust, mida hobused rajal võivad kogeda, rajad võivad olla vaimselt väga nõudlikud! Iga kord kui hobune ja ratsanik liiguvad tase kõrgemale on see vaimselt võrreldav justkui minekuga nende esimesele neljale tärnile!
- Intensiivsus on palju debatte põhjustanud teema ning see on kõigi ametnike vastutus, et sellega üle ei pingutataks. Antud teemat ei ole võimalik detailselt siin lahti kirjutada, kuna kõik võistluskohad on erinevad.
- Aken raja pikkuse ja hüpete arvu osas, kus rajameister saab ise otsustada, on antud selleks, et rajameistritel oleks töös vajalikku paindlikkust, kuid oluline on ikkagi, et rada oleks sujuv, hea tundega ning tasakaalus.
- Kui rajameister soovib kasutada hüpete lubatud maksimumarvu lühikeses formaadis, siis rada on kohe paratamatult palju intensiivsem kui hüpete maksimumarvuga pikk formaat. Niiet rajameistrid peaks alati lähtuma alltoodud juhiseist.
- On soovitatav, et lühikeses formaadis, kus intensiivsuse hea tabamine on sageli probleem, oleks üks-kaks seotud küsimust või süsteemi vähem kui pikas formaadis.

Juhised

Lühikese formaadi võistlus: Ühelgi tasemel ei tohiks olla rohkem kui üks hüpe iga algava 100 meetri kohta. Juhis on, et mitte rohkem kui üks hüpe iga 110 meetri kohta kolmes tärnis, 105 meetri kohta kahes tärnis ja 100 meetri kohta ühes tärnis.

Pika formaadi võistlus: mitte rohkem kui üks hüpe iga algava 125 meetri kohta.

Kolmevõistluse määrustik 24. väljaanne, kehtiv 1. jaanuarist 2014

Pikk formaat	Neli tärn (4*)	Kolm tärn (3*)	Kaks tärn (2*)	Üks tärn (1*)
Distants	6270 - 6840 m	5700 - 6270 m	4400 - 5500 m	3640 - 4680 m
Hüpete arv	40 - 45	35 - 40	30 - 35	25 - 30

Kui rajameister või tehniline delegaat võivad rada kohandada mõlemas suunas, võttes arvesse pinnavorme, siis hüpete arv peab olema proportsioonis raja pikkusega!

Lühike formaat	Kolm tärn (3*)	Kaks tärn (2*)	Üks tärn (1*)
Distants	3420-3990 m	3025-3575 m	2600-3120 m
Hüpete arv	30-35	27-32	25-30

Purunevad ja muudetava kujuga tõkked

"2014 Kolmevõistluse määrustik - artikkel 547.2.4 Purunevad/muudetava kujuga tõkked:

Tõketes tohib kasutada purunevaid/muudetava kujuga võimalusi ainult, kui need on FEI poolt heakskiidu saanud, lähtuvalt FEI Standardist puruneva/muudetava kujuga tõkke minimaalse tugevuse kohta. Nimekiri heaks kiidetud tehnoloogiatest on avaldatud FEI kodulehel."

Seega alates 1. jaanuarist 2013, peavad kõik purunevad/muudetava kujuga tõkked olema FEI poolt heaks standardiga vastavuses.

Et võistlustel oleksid kasutusel (tõkete ehituses kasutatavad) tooted, mis on heaks kiidetud, on tootjad kutsutud täitma antud standardit ja registreerima oma tooted vastavas FEI nimekirjas.

Toode kiidetakse FEI poolt heaks pärast kõigi testide ja nõuete täitmist (nt paigaldamise juhiseid), mis on toodud standardis.

- **FEI Standard puruneva/muudetava kujuga tõkke minimaalse tugevuse kohta**
<http://fei.org/fei/disc/eventing/risk-management>

Antud standardi ametlikuks inspekteerijaks on FEI poolt määratud TRL (Transport Research Laboratory (GBR))

Kui vaja siis FEI vaatab läbi palved ametkondade lisamiseks antud standardi inspekteerijaks. (04.06.2012)

- **Toodete register**, mis vastavad nõuetele: <http://fei.org/fei/disc/eventing/risk-management>

Purunevat vahendit/toodet võib kasutada ainult pärast kvaliteedinõuete, sobiva asendi ja materjalide, mis on vajalikud normaalse kinnise tõkke ehitamiseks, täitmist, sealjuures ainult juhul kui toode parandab tõkke turvalisust.

Tavapärase, kinnise tõkke disain ja ehitus ei tohi kunagi olla kompromiteeritud purunevate toodete kasutamise tõttu.

Tõkete raskus ja riskitase

Kolmevõistluse riskihalduse visioon

Kolmevõistlus moodustab põneva ja väljakutset pakkuva kõikehõlmava proovilepaneku nii ratsutamisoskusele kui hobukäsitlusele, jäädes omaksvõetud ning aktsepteeritava riski tasemele. Kõik, kes on vähegi seotud, peavad kindlustama, et igal tasemel osalevad vaid vastutustundlikud sportlased, hästi treenitud hobustel, et vältida nende suuremasse ohtu sattumist, kui rangelt on sellele võistlusele omane ning üldiselt aktsepteeritav.

Hobuse ja ratsaniku turvalisusel on kasvavalt oluline roll meie spordis, millel on omakorda ka suur mõju kolmevõistluse imagole, arenemisele ja finantsolukorrale, seega ei saa turvalisus kunagi olla ülehinnatud.

Rajameistri ülesanne on luua krossirada, mis vastab nõutavale tasemele, ilma hobuseid ja ratsanikke suuremasse ohtu panemata, kui on rangelt vajalik selleks, et luua antud tasemele vastav rada.

Küsimused võivad olla rasked, kuid ei peaks olema ohtlikud ning rajameister peaks alati endale visualiseerima, et missugused võivad olla tagajärjed, kui antud kohas nõrgema või vähesema ettevalmistusega hobune ja/või ratsanik eksib.

Rajameister peab arvesse võtma ka kõiki võimaliku kukkumise tagajärgi ükskõik millisel tõkkel, samuti arvestama ohtusid peale tõket.

Rahvusvaheline Hartingtoni raport - aprill 2000

Fundamentaalne järeldus, mis võtab kokku kõik detailsed soovitused, on see, et tuleb teha kõik vältimaks hobuse kukkumist: see eesmärk üksinda peaks oluliselt vähendama ratsanike tõsiseid vigastusi ning samuti ka märkimisväärselt parandama võistlejate hobuste turvalisust.

Oluline uurimus krossi turvalisuse teemal on valmimisel. Selle tulemused võivad viia parandusteni, mille läbi väheneb krossi riskantsus, ning seda just läbi tõkete kuju ja paigutuse, aga ka erivahendite kavandamise, mis omakorda piiravad vigade või õnnetuste tagajärgi.

FEI avaldab antud uurimuse koheselt läbi kõigi FEI käsutuses olevate kanalite ja see dokument on pidevas uuendamises, peegeldades uusi leide ja õppetunde. Uurimus tugineb teatud tüüpi tõkete kasutamise kogemusele, nii rahvusvahelisel kui ka rahvuslikul tasemel, ja peaks moodustama juhise, kuidas disainida ja ehitada tõkkeid nii, et väheneks risk krossirajal hobuste ja ratsanike jaoks.

Raskusastme ja riski hindamise kriteeriumid

Pealesõit

- Ülesmäge – lihtsam
- Allamäge – raskem
- Tasapinnal – raskem
- Peale pööret - lihtsam

Pinnas

- Hea pinnas – lihtsam
- Sügav, pehme või lahtine pinnas – raskem

Materjalid

- Hekk – lihtsaim ja kõige andestavam
- Katus/kaldus esimene serv/äär – andestav
- Palk – küllaltki andestav
- Erinevad plangud/ümaratud esimene serv/äär – vähem andestav
- Saematerjal/esimene serv/äär 90 kraadise nurgaga – mitte andestav
- Kivi - mitteandestav

Profiil

- Vertikaal, ülesmäge pealesõiduga – aksepteeritav
- Vertikaal, allamäge pealesõiduga – lubamatu
- Vertikaal, tasapinnalise pealesõiduga – 3* 4* ainult

Maalatid

- Maalatte tuleks kasutada, kus vähegi tundub vajalik, et parandada tõkke profiili
- On lubatud arutleda rajameistriga, kas on või ei ole vaja maalatte. Katusekujulise ülaosaga ja suured palgid ei vaja maalatti, välja arvatud kui on allamäge pealesõit.
- Maalatid on üldiselt kohased kõigil tasemetel, kui tõkkele on allamäge pealesõit
- Maalatid on vajalikud ka banketil suunaga veest välja

Tuleb teha kõik selleks, et tõkkel ei oleks mitte andestava iseloomuga esimene äär/serv. Uurimused näitavad, et mida rohkem hobuse mass saab liikuda kõrvale ja mida vähem tõke seda pidurdab, seda andestavam on tõke ja seda väiksem on tõenäosus hobuse kukkumisele. Sarnaselt on tõkke puhul sile pind oluliselt andestavam kui näiteks palgi kõva ja krobeline koor.

Mõõtmed

- Välja arvatud esimene tõkke, peaksid kõik otse hüpatavad tõkked olema nii kõrged, kui antud tase lubab. Mitte kellelgi ei ole kasu sellest kui 115 cm kvalifikatsioon tuleb 110 cm rajalt.
- Tõkked mis on allamäge, enne banketti, kraavi või mõnda muud ootamatut olukorda peaksid olema ca 5 cm maksimumkõrgusest madalamad.
- Kõigi laiustõkete tagumine äär peab olema mitte vähem kui 2 cm esimesest äärest kõrgem.

Süsteemid ja seotud vahed

- Rajameister ei peaks proovima hobuseid ja ratsanikke trikitada ja hobustel peab jääma 2 – 3 fuleed, et küsimusest aru saada.
- Kõik 4 fulee pikkuse (18 m) või vähema vahelaga tõkked peavad olema mõõdetud täpsete vahedega.
- Kõigile ametnikele peaks olema selge, et mida rohkem samme/fuleesid tõkete vahel, seda lihtsam on tõke, kuna ratsanikul jääb rohkem aega korrekture teha.

Juhised kõverate/paindega hüppeliinide kohta

- 1-2 fulee jooksul on raske painutada kui umbkaudu 10 kraadi. See on sobilik ainult 3* ja 4* tasemetel.
- Kolme fulee jooksul on võimalik painutada rohkem, isegi 60 kraadi. Sellegipoolest on selline liin sobilik ainult 3* ja 4* jaoks.
- 4 fulee jooksul on võimalik panna liin, mis on 90 kraadise nurga all, seda 3* ja 4* tasemel, 60 kraadise paindega liin 2* ja 45 kraadine liin 1* tasemel.
- Kui vahe on 5 fuleed, siis saab liin olla 2* 90 kraadise nurga all ja 60 kraadise nurga all 1*.
- Kuue fulee või rohkema jooksul võib ka 1* pakkuda liini, mis on 90 kraadise nurga all.

Õppetükk selge!

Selge küsimus

- Esiteks ja peamiseks, küsimus, millele hobune peab vastama, peab olema selge ning selline, mida hobune ei saa valesti mõista.

Ohud

- Ebaloomulikke, inimest meenutavat „ohte“ ei tohi paigaldada tõkke taha, nii et nad seal hobuse äratõuget võiksid häirida.

Lauad

- Kõigil tasemetel kuni 3 *, see kaasa arvatud, peavad lauad olema kaldus esiküljega, kallak peab olema tõkke äratõuke küljel ja kalle hobusest eemale.
- Kui tõkkeks on piknikulaud koos pingiga esiküljel, siis tohib laua vertikaalne osa olla vähemalt 25 cm aga ka pingil peab olema vertikaalne osa olema vähemalt 25 cm.
- Kõigil tasemetel tuleb vältida eksitavaid maalatte. Seetõttu tuleb olla ettevaatlik ka siis kui pink on laua maandumisepoolsel küljel.
- On väga oluline, et hobune saab selgelt hinnata tõkke laiust, selleks peab laua pealmine pind olema, kas kergelt tõusev või tuleb tagumine äär värvida esiletõusvalt, kui on oht, et see sulandub taustaga.
- Laua tagumine äär peaks olema 3-5 cm kõrgem kui esimene äär.

Lattaiaid

- Täiesti vertikaalseid lattaedasid ei tohi panna kohtadesse, kus on väga tõenäoline, et võistluspaar läheneb väga kiires tempos ja vähe tasakaalustatult.
- Nende tõkete täpset kaldenurka ei ole võimalik täpsustada – see sõltub konkreetsest kohast, tõkkest ning raja raskusest ja loomulikult sportlaste kogemustest.

Laiustõkked

- Tõkked, mille harilaisus on ligidane lubatud maksimumile ei tohi olla ohtlike kohtade lähistel. Alati tuleks kaaluda selliste tõkete täitmist. On väga oluline, et hobune näeks tõkke tagumist osa, selleks võib kasutada erinevaid materjale, värve, lilli, jne. Väga ettevaatlik tuleb olla laiustõkete kasutamisega süsteemi viimase elemendina, kuna nad võivad osutada väga karmiks hobusele, kes süsteemi hüppamisega raskustes.

Kolmikud

- Maksimaalselt $\frac{3}{4}$ lubatud tõkke põhja laiuselt vastavalt tasemele võiks olla kolmiku või lahtise kraavi laiuks.
- Kui on kasutatud maksimaalset põhja laiust, siis tõkke kõrgem punkt peaks olema selle suhtes $\frac{1}{2}$ ja $\frac{3}{4}$ vahel.

Kraavid

- Ühe või kahe tärni tasemel ei tohiks kasutada suurt kraavi tõkke ees või eraldi tõkkena, kui eelnimetatud on süsteemi teise tõkkena, kui esimese ja teise tõkke vahe (või siis teise ja kolmanda vahe) on vähem kui kolm sammu.
- On väga oluline, et kraavi küljed ja põhi oleksid selgelt eristatavad ümbritsevast pinnasest – erinevad peaksid olema nii värv ja pind – on proovitud isegi pinnase värvimist!
- Ka kraavi sügavuse üle tuleb mõelda: liiga madal kraav ei ole piisav, et hobusele muljet avaldada, samas rohkem kui 60 cm sügavuse kraavi puhul tuleb valmis olla hobust välja aitama, juhuks kui ta peaks sinna kinni jääma.
- Kõik kraavid peaksid olema varustatud kallakuga, nii et hobune saaks vabalt sealt välja kõndida.

Kammitavad tõkked

- Kui tõke koosneb nii jäigast või jäigalt kinnitatud osast ja pehmest, nõ kammitavast osast (kammitav tähendab, et hobune saab sealt läbi nõ kammida ilma ennast vigastamata), siis on tõke paremini hüpatav, kui kammitavat osa on 25-30 cm jäiga osa kohal.

- Kuna määrustik sedastab maksimumkõrguse kammitavale osale, siis jäik osa tõkkest peaks olema sellest madalam.
- Näiteks 3 ja 4 täрни tasemel on kammitava tõkke kõrguseks lubatud 140-145 cm, siis jäik osa tõkkest peaks olema umbes 110-115 cm kõrgune.

Kahe ja kolmekordsed kammitavad tõkked

- On väga soovitatav, et kahe ja kolmekordsete kammitavate tõkkete kammitavate osade vahed oleksid täidetud, nii et hobune selgelt eristaks, kuhu ta tohib maanduda.

Tõkete mittehüpatavad osad

- Tõkke mittehüpatavad osad peavad olema tõepoolest mitte hüpatavad. See tähendab, et rajameister ning tehniline delegaat peavad selgelt piirama need kohad, kust nad ei taha, et ratsanik hüppaks, ning seda sel moel, et ka hobuse jaoks oleks see selge barjäär, mida on võimatu hüpata.

Alternatiivtõkked

- Alternatiivtõkked, kui võimalik, peaksid olema tüübilt samasugused nagu põhitõkke ning mitte mõjuma häirivalt.
- Alternatiivtõkke ei tohiks kunagi olla paigutatud nii, et ta julgustaks kiirele hüppele, millele võiks järgneda tõrge. Näiteks ei ole lubatud alternatiivtõkkeks nõ põhitõkke pikendus, kinnitusega selle esiküljele.
- Kus võimalik, tuleks alternatiivid paigutada otsetee taha või maandumispoolsele küljele. Kui see ei ole teostatav (näiteks pinnas langeb või on tegemist veega), peaks alternatiivtõkke olema põhitõkkest kaugemal, kindlustades piisava vahemaa, et taastada hüppeks vajalik impulss (vähemalt kolm fuleed).
- Sellel eesmärgil on musta lipu meetodika rajameistrile väga kasulik.

Penerollid

- Penerollid ei tohiks koosneda täiesti vertikaalsetest püsttõketest, tõkete esikülge peaks olema kaldega. Kontrastsete värvide kasutamine iga eraldi tõkke juures on väga soovitatav.
- 1 ja 2 täрни sõitudes ei tohiks penerolle ehitada allamäge kalletele. Samuti ei ole madalamatel tasemetel kohased maksimumkõrguses penerollid.
- Kahekordne peneroll (ehk 3 hüpet) on lubatud ainult 3 ja 4 täрни sõitudes, välja arvatud bankettides.

Läbi hüpatavad tõkked

- Augu kõrgus peaks olema mitte vähem kui 180 cm ja laius mitte vähem kui 160 cm.
- Ükskõik milline pind, mida hobune võib puudutada peab olema pehme (et hobust või ratsanikku vigastada).
- Laius ei tohiks olla rohkem kui 50%, mis antud tasemel lubatud. Kahekordse kammitava osa suhtes kehtib ülaltoodu.

Katusega tõkked

- Katus ei tohiks olla madalamal kui 2,2 meetrit, mõõdetuna tõkke kõrgemast punktist.
- Ei ole soovitatav kasutada katuseid veekompleksides, kus hobune peaks hüppama katusega alasse sisse (näiteks katusega allahüpe vette).

Veetõkked

- Selgelt eristatavate värvide kasutamine on soovituslik. See teeb hobusele kiiresti selgeks, mida ta peab hüppama. Vältima peab optilisi illusioone ja peegeldavaid materjale/säravaid värve ja lakke.
- Kaldalt hüpe või veest välja bankett peab olema selgelt nähtav erinevates tingimustes, eriti kui see on märg juba peale mõne võistluspaari sõitu.
- Banketil veest välja on maalatt soovitatav ning eelmine tõkke ei tohiks olla vähem kui 13,7 m enne banketti.
- Kui pind, millele hobused vees maanduvad on kerge kallak, siis ei tohiks pärast maandumist vee sügavus esimese kahe fulee jooksul pärast maandumist muutuda rohkem kui 20 cm.

- Veest vette allahüppe ei ole sobilik mitte ühelgi tasemel.
- Valget värvi tõkete kasutamine ei ole vette sisse hüpetel soovitatavad.

Nurgad

- Avatud nurgad on soovitatavad igal tasemel, kui pealesõit on kas otse või peale pööret.
- Pealt kinnised on soovitatavad kohtades, kus on piiratud aeg reageerimiseks, näiteks peale banketti, kraavi või künkaharja järel.
- Nurgad lühikese tagumise küljega ei ole soovitatavad madalamatel tasemetel, kuid kõrgematel tasemetel lubatud, kui tõke on hästi presenteeritud ning ei ole hobuse jaoks segadusseajavad. Kasutades lippe ning dekoratsioone, saab luua selge ja ühese tee üle tõkke. Kui kasutusel on purunev, eralduv plank, siis tuleb olla hoolikas vältimaks riski, et hobune ei hüppaks mingil moel seda toetava posti otsa.
- **nurgad:**
  - 1 tärn 45 – 50 kraadi
  - 2 täрни 60 – 65 kraadi
  - 3 täрни 75 – 80 kraadi
- **lühikese tagumise ääre pikkus:**
  - 1 tärn 2.70m
  - 2 tärn 2.35m
  - 3 tärn 2.00m

Hobuse vaatenurk

- **Ülesmäge pealesõit** – lihsam.
- **Allamäge pealesõit** – raskem, kuna hobune vajab rohkem abi ratsanikult tasakaalu säilitamiseks.
- **Pealesõit pärast pööret** – lihtsam, kuna pööre aitab hobusel tasakaalu säilitada.
- **Valgest pimedasse** – raske, kuna hobusel läheb aega aru saamiseks, kuhu ta läheb/maandub.
- **Towards daylight** – much easier for it is easy for the Horse to understand where it is going but guard against jumping a silhouette as this is potentially unsafe.
- **Otseliinil süsteem** – lihtsam, kuna hobusel on aega arusaada ja hinnata küsimust.
- **Süsteem kõveral liinil** – võib olla raskem, kuna ratsanik, peab tegema otsuse!
- **Pimedad pöörded** – rasked ja mittedobilikud 1* ja 2* sõitudes, kuna hobusele jääb väga vähe aega küsimuse hindamiseks.
- **Nägemine** – hobune on saakloom, ja näeb seega nii ette kui taha ning ei saa keskenduda sel moel nagu ratsanike, ehk kiskja. Seega kitsaid tõkkeid ja nurkasid näeb ta ühe silmaga ja teisega suurt avatud ala.
- **Värvid** – kõik kahejalgsed olendid näevad värve, neljajalgsed, sealhulgas hobused, aga kontraste. Seega peavad ametnikud mõtlema just kontrastidele (ehk tume palk varjulises kohas ei ole hea mõte).
- **Väsimus** – Tuleb meeles pidada, et ka hobune väsib nii vaimselt kui füüsiliselt.